

~ ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ ~

УДК: 339.13.024

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2025-5-330-7-13>

РИНОК ІТ-ПОСЛУГ УКРАЇНИ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Балабаш О. С., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту організацій, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

E-mail: balabash.olga@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5794-1309

Лазебний В. О., аспірант кафедри менеджменту організацій, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

E-mail: vadim.lazebny@gmail.com

ORCID: 0009-0004-9593-7687

Анотація. Метою є аналіз стану ринку ІТ-послуг України в контексті адаптації до викликів спричинених війною та трансформації світового ринку.

Для досягнення мети використані методи: TEMPLES-аналіз; аналіз рядів динаміки. Дослідження показало, що ІТ-сектор забезпечує понад 40% експорту послуг, кількість працівників зросла на 20%, а обсяги ринку – на 26%. Виявлено позитивну динаміку макрореакторів. За результатами TEMPLES-аналізу було встановлено, що очікується позитивна динаміка зміни факторів у майбутньому періоді, що у перспективі матиме позитивний вплив на функціонування ринку.

Практичне значення дослідження полягає у використанні комбінації методів аналізу, що дозволяє прогнозувати розвиток ІТ-індустрії, враховувати макроекономічні фактори та адаптувати стратегії підприємств до нових умов ринку.

Ключові слова: Ринок ІТ-послуг, експорт послуг, Гіг-контракти, DefenseTech, кібербезпека, штучний інтелект, TEMPLES-аналіз, макросередовище ІТ-підприємств.

THE IT SERVICES MARKET OF UKRAINE: TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Olha Balabash, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Management Organizations, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine

E-mail: balabash.olga@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5794-1309

Vadim Lazebnyi, PhD Student of the Department of Management Organizations, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine

E-mail: vadim.lazebny@gmail.com

ORCID: 0009-0004-9593-7687

Abstract. The purpose of this article is to analyse the current state of the Ukrainian IT services market in the context of adaptation to the challenges caused by the war and the transformation of the global IT services market.

To achieve this goal, the following methods were used: TEMPLES-analysis - to identify, systematise and assess the factors of the macro-environment of IT enterprises, which made it possible to predict the positive dynamics of changes; time series analysis - to assess the volume of exports of IT services, the dynamics of growth of the category of Gig-specialists and the overall impact of market factors on the industry.

Basing on the studied trends in the development of the IT services market, the authors have discovered that the latter provides more than 40% of revenues from the export of services in general, the number of employees having increased by 20% over the past 3 years, and the market volume having grown by 26%.

DefenseTech has become a significant driver of the sector's development, which includes creating advanced weapons systems, cybersecurity tools, drones, artificial intelligence for military use, autonomous combat systems, and software used for strategic analysis and management of military operations.

The analysis has proved a high level of resilience and adaptability to negative environmental factors.

Following the results of the TEMPLES analysis, the article identifies, systemises and evaluates the macro-environmental factors of IT enterprises. It has been revealed that positive dynamics of changes in the factors is expected in the future, which in the long run will have a positive impact on the functioning of the market.

The study proves that the IT industry in Ukraine demonstrates high sustainability and ability to transform, which contributes to its further development and integration into the global digital market.

The practical significance of the investigation lies in the use of a combination of analysis methods, which allows foreseeing the development of the IT industry, taking into account macroeconomic factors and adapting the strategies of enterprises to new market conditions.

Keywords: *IT services market, service exports, Gig contracts, DefenceTech, cybersecurity, artificial intelligence, TEMPLES analysis, macro environment of IT enterprises.*

JEL Classification: L860; O330; F140; M150; O320

Постановка проблеми. Сфера ІТ-послуг є однією з найдинамічніших в економіці України, що відіграє важливу роль у формуванні ВВП та забезпеченні експортних надходжень. З огляду на швидкий розвиток цифрових технологій, зростання попиту на аутсорсинг ІТ-послуг та активну інтеграцію українських ІТ-компаній у світовий ринок, дослідження сучасних тенденцій та перспектив розвитку ІТ-ринку є вкрай актуальним. Поряд з цим сучасні виклики, спричинені бойовими діями, змінами у міжнародному співробітництві, релокацією бізнесу та інших факторів вимагають глибокого аналізу можливості адаптації ІТ-ринку до нових реалій та формування ефективних стратегій підприємств галузі в контексті посилення їхньої конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання розвитку ринку ІТ-послуг в Україні розглядалося у працях багатьох науковців. У статті Штулер І. Ю., Престая В. В. досліджуються основні економічні тенденції та визначаються орієнтири для майбутнього розвитку галузі. Автори наголошують, що ринок ІТ-послуг є стратегічно важливим для економіки України, оскільки сприяє стабільному притоку іноземної валюти та залученню інвестицій. У період війни ІТ-сектор став одним із найбільш стійких сегментів економіки, забезпечуючи робочі місця та наповнення державного бюджету [1, с. 25-31].

Заяць О. І., Ярема Т. В., Чорномаз М. М. у своїй роботі розглядають особливості розвитку української ІТ-галузі, виокремлюючи такі основні сегменти, як керування даними, телекомунікації, хмарні технології та фінтех. Автор підкреслює, що Україні зберігається значний кадровий потенціал, який сприяє появі успішних стартапів та розвитку офшорного програмування [2].

Булкіна І. А. аналізує внесок України в розвиток міжнародного ринку ІТ-послуг та визначає ключові чинники, що сприяють його зростанню. Зокрема, вона наголошує на важливості освоєння новітніх інформаційних технологій [3, с. 37-42].

Таким чином, аналіз літератури свідчить про позитивні тенденції розвитку ринку ІТ-послуг в Україні, хоча на нього впливають як внутрішні, так і зовнішні негативні фактори. Незважаючи на воєнні виклики, ІТ-сектор залишається однією з найперспективніших галузей економіки, яка забезпечує стійке зростання та залучення інвестицій.

Видокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні дослідження, залишається недостатньо вивченим питання впливу воєнних дій на довгострокові перспективи розвитку ринку ІТ-послуг в Україні. Зокрема, потребує подальшого аналізу адаптація бізнес-моделей ІТ-компаній до нових умов, вплив політичних рішень на співпрацю українських підприємств із закордонними партнерами, а також ефективність державної підтримки ІТ-сектору в умовах кризи. Особливої уваги заслуговує розвиток сектору DefenseTech та вплив на нього потенціалу ІТ. Крім того, актуальним є питання щодо збереження кадрового потенціалу країни та заходів, які можуть запобігти масовій еміграції висококваліфікованих фахівців. Визначення цих аспектів дозволить глибше зрозуміти перспективи та можливості подальшого розвитку галузі.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану ринку ІТ-послуг України в контексті адаптації до викликів спричинених війною та трансформації світового ринку ІТ-послуг.

Основний матеріал. ІТ залишається другим за значущістю експортно орієнтованим сектором економіки (після агропромислового комплексу).

Дані рис. 1. свідчать про стійке зростання частки ІТ-послуг у загальному експорті та експорті послуг України впродовж 2019–2022 років. З 2019 по 2022 рік частка ІТ у загальному експорті зросла з 2,7% до 4,6%, а в експорті послуг – із 23,9% до 44,2%. Це вказує на поступове зміцнення ІТ-галузі як стратегічного експортного напрямку. Незважаючи на незначний спад у 2023 році, її роль у структурі експорту залишається вагомою, що підкреслює необхідність подальшої підтримки та розвитку цієї галузі.

Протягом 2019–2021 років спостерігалось стабільне зростання загального обсягу ринку, який збільшився з 5,82 млрд дол. у 2019 році до 8,47 млрд дол. у 2021 році. З 2022 року на тлі повномасштабної війни відбулося зниження загального доходу галузі. Незважаючи на рекордний показник експорту в 2022 році (7,34 млрд дол.), різке скорочення внутрішнього ринку (0,64 млрд дол.) зумовило падіння загального обсягу до 7,98 млрд дол. У 2023 році спостерігається скорочення загального обсягу ринку до 7,43 млрд дол. (рис. 2.).

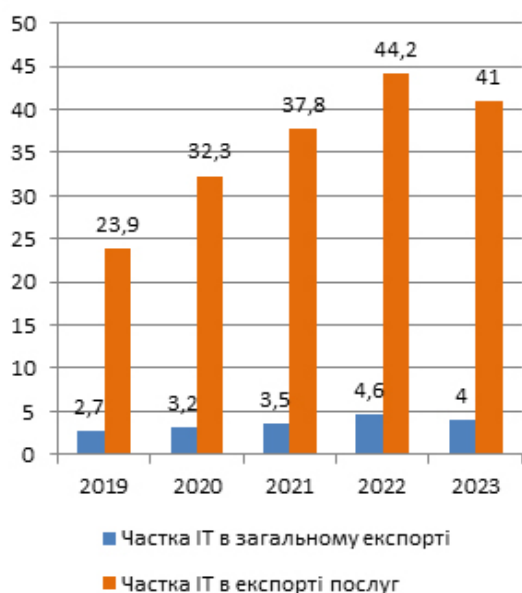

Рис. 1. Динаміка частки ІТ-послуг експорту, %

Джерело: [4,5,1]

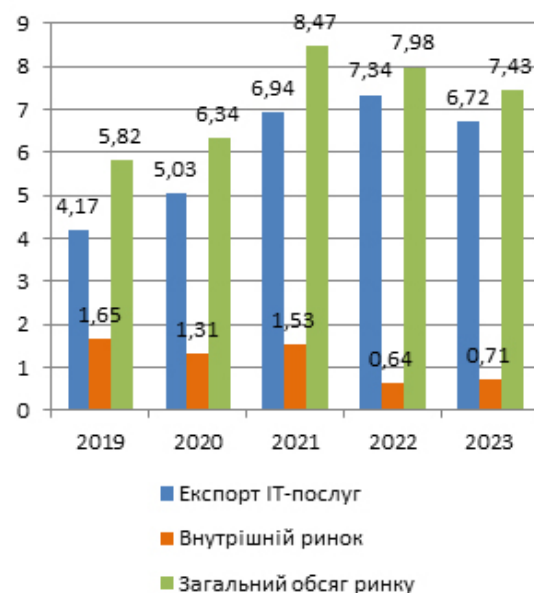

Рис. 2. Динаміка обсягу доходу ІТ - індустрії, млрд. \$

Джерело: [4,5,2]

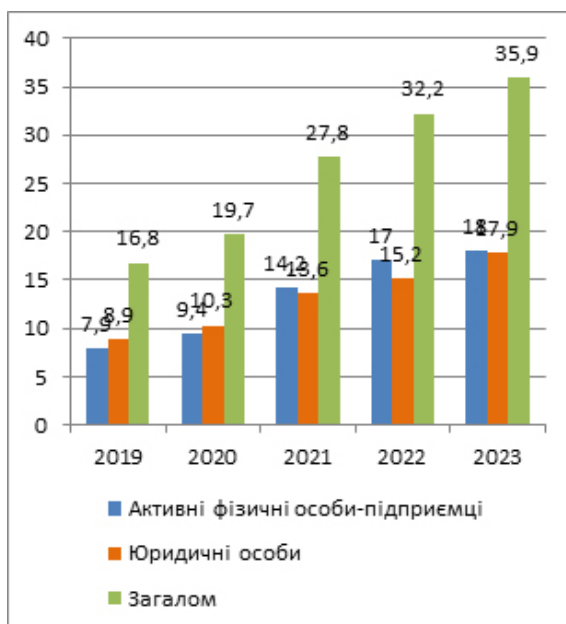

Рис. 3. Динаміка податків та зборів, сплачених ІТ-компаніями до бюджету, млрд. грн.

Джерело: [4,5]

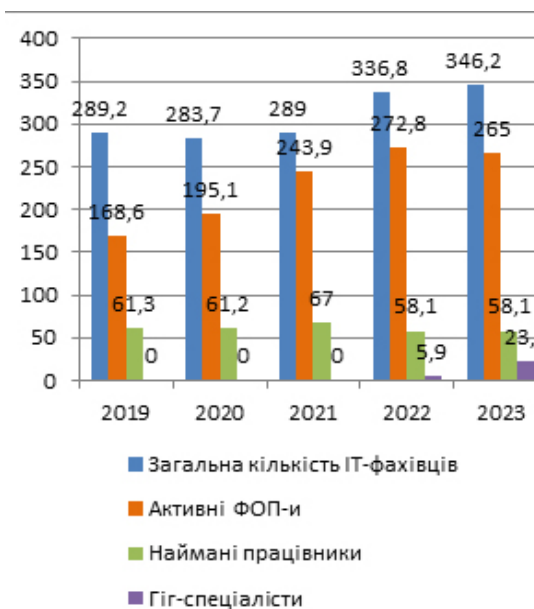

Рис. 4. Динаміка кількості ІТ-фахівців, тис. осіб.

Джерело: [4,5]

Аналіз динаміки податкових надходжень від ІТ-компаній до державного бюджету України у 2019–2023 роках демонструє стійке зростання галузі, незважаючи на економічні виклики та воєнний стан. Загальний обсяг податків та зборів, сплачених ІТ-компаніями та фізичними особами-підприємцями (ФОП), збільшився з 16,8 млрд грн у 2019 році до 35,9 млрд грн у 2023 році, тобто більш ніж удвічі (рис. 4).

У 2023 році в ІТ-секторі України налічувалося 346 тисяч фахівців. Це орієнтовно на 20% більше від 2021 року.

Аналіз динаміки кількості ІТ-фахівців в Україні у 2019–2023 роках демонструє стабільне зростання галузі та зміни в структурі зайнятості. Загальна кількість спеціалістів у секторі

зросла з 289,2 тис. осіб у 2019 році до 346,2 тис. у 2023 році, що свідчить про розширення ринку праці попри економічні та воєнні виклики.

Ключовою тенденцією є значне збільшення частки фізичних осіб-підприємців (ФОП). У 2019 році в цьому статусі працювали 168,6 тис. ІТ-фахівців, тоді як у 2023 році їхня кількість досягла 265 тис. Це свідчить про зростаючу популярність гнучких форматів роботи, що дозволяють оптимізувати податкове навантаження та зберігати конкурентоспроможність українських ІТ-фахівців на міжнародному ринку.

Водночас кількість найманих працівників залишалася відносно стабільною, коливаючись у межах 58–67 тис. осіб. Це вказує на сталість корпоративного сегмента ринку, де компанії утримують штатних працівників навіть у кризових умовах.

Поява категорії гіг-спеціалістів у 2022 році та їхнє стрімке зростання до 23,2 тис. осіб у 2023 році свідчить про адаптацію ринку до нових правових механізмів і запровадження гіг-контрактів, які надають компаніям і фахівцям більшу гнучкість.

У I півріччі 2024 року українські ІТ-компанії залучили інвестицій у обсязі 283 млн доларів.

Рис. 5. Ключові напрямки діяльності українських ІТ-компаній у 2021 р.

Джерело: [3]

Аналіз ключових напрямків діяльності українських ІТ-компаній демонструє диверсифікованість сектору та його орієнтацію на глобальні технологічні тренди. Найбільшу частку займають компанії, що працюють у сфері керування даними (26%), що відображає зростаючу роль великих даних, аналітики та рішень на основі штучного інтелекту (рис. 5).

Українська ІТ-індустрія проявила високий рівень адаптації в умовах воєнних викликів. На сьогодні, ІТ-індустрія відіграє важливу роль у підтримці національної безпеки та оборони, направляючи значні фінансові ресурси на допомогу Збройним Силам України та гуманітарні ініціативи. Окрім матеріальної підтримки, галузь активно розробляє технологічні рішення для військових потреб. Розвиток DefenseTech став ключовим напрямом, який не лише допомагає Україні на полі бою, а й формує унікальні компетенції, здатні створити конкурентні переваги на світовому ринку оборонних технологій. Водночас кібероборона стала важливим доповненням до традиційних військових методів, посилюючи загальну обороноздатність країни.

Виділимо чинники макросередовища діяльності ІТ-підприємств та результати представимо у вигляді TEMPLES-аналізу у таблиці (табл. 1.).

За результатами TEMPLES-аналізу можна прослідкувати очікувану позитивну динаміку у зміні факторів у майбутньому періоді (+10 б.), що у перспективі матиме позитивний вплив на діяльність підприємства.

Таблиця 1

TEMPLES-аналіз макросередовища ІТ-підприємств

Складові макросередовища/групи факторів	Поточний період				Майбутній період/ Оцінка фактора	Очікувана зміна
	Важливість фактора	Небезпека/ можливість +,-	Вірогідність події	Оцінка фактора		
Технологічні фактори						
Розвиток сектору DefenseTech	7	1	3	21	27	6
Активний розвиток хмарних технологій та SaaS-рішень	6	1	3	18	-21	3
Розвиток штучного інтелекту	7	1	3	21	27	6
Економічні фактори						
Підтримка обсягів інвестицій	5	1	2	10	12	2
Спад економічної активності	6	- 1	3	- 18	- 12	6
Ринкові фактори						
Зростаючий попит на ІТ-послуги на міжнародному ринку	7	1	2	14	21	7
Високий рівень конкуренції	6	- 1	2	- 12	- 21	- 9
Політичні фактори						
Військовий конфлікт та його вплив на безпеку ведення бізнесу	7	1	3	- 21	- 12	9
Державні ініціативи з цифровізації економіки	8	- 1	3	24	16	- 8
Правові фактори						
Розвиток законодавства щодо гіг-контрактів та ФОП-моделі співпраці	6	1	3	18	21	3
податкові пільги на воєнний період	5	1	3	15	8	7
Соціальні фактори						
Високий рівень освіти і наявність кваліфікованих спеціалістів	8	1	3	24	24	0
Популярність дистанційної роботи та гіг-економіки	6	1	2	12	10	- 2
Еміграція ІТ-фахівців та “відтік мізків”	6	- 1	3	- 18	- 21	- 3
Висока соціальна відповідальність бізнесу та участь у благодійних ініціативах	6	1	3	18	15	- 3
Екологічні фактори						
Розвиток енергозберігаючих ІТ-рішень	6	1	3	18	21	3
Використання «зелених» технологій у дата-центрах	5	1	3	15	12	- 3
Разом	-	-	-	159	169	+ 10

Джерело: розроблено автором на основі [6-10]

Висновки. За результатами проведеного аналізу було доведено високий рівень стійкості та адаптивності до негативних факторів зовнішнього середовища. Так, не зважаючи на повномасштабні військові дії, у 2022 р. сектор забезпечив 44,2 % надходжень від експорту послуг у обсязі 7,34 млрд. дол.

Поява категорії Гіг-спеціалістів у 2022 році та їхнє стрімке зростання до 23,2 тис. осіб у 2023 році свідчить про адаптацію ринку до нових правових механізмів і запровадження Гіг-контрактів, які надають компаніям і фахівцям більшу гнучкість.

Значним драйвером розвитку сектору став DefenseTech, що включає створення передових систем озброєння, засобів кібербезпеки, дронів, штучного інтелекту для військових потреб, автономних бойових систем, а також програмного забезпечення для стратегічного аналізу та управління військовими операціями.

За результатами TEMPLES-аналізу було виділено, систематизовано та оцінено фактори макросередовища ІТ-підприємств. Встановлено, що очікується позитивна динаміка зміни факторів у майбутньому періоді, що у перспективі матиме позитивний вплив на функціонування ринку.

Таким чином, ІТ-індустрія України демонструє високу стійкість та здатність до трансформації, що сприяє її подальшому розвитку та інтеграції в глобальний цифровий ринок.

Список літератури

1. Штулер І. Ю., Престая В. В. Ринок ІТ-послуг: тенденції економічного розвитку та орієнтири для України. Актуальні проблеми економіки. № 3 (261), 2023. С. 25-31. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-261-25-31>
2. Заяць О. І., Ярема Т. В., Чорномаз М. М. Особливості розвитку ІТ-галузі в Україні. Економіка та суспільство. Випуск 52, 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-20>
3. Булкина І. А. Внесок України в розвиток міжнародного ринку ІТ-послуг. Бізнес Інформ. № 11, 2020. С. 37-42. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-37-42>
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики: [Електрон. ресурс]. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2025).
5. У 2023 році внутрішній ІТ-ринок скоротився у 2 рази від позаторік [Електронний ресурс]. URL: <https://skilky-skilky.info/u-2023-rotsi-vnutrishniy-it-rynok-skorotyvsia-u-2-razy-vid-pozatorik/> (дата звернення: 01.03.2025).
6. Балабаш О.С., Кузнецова І.О. Теоретичні основи управління стійким розвитком сучасних організацій / О. С. Балабаш, І. О. Кузнецова // Технології стратегічного управління стійким розвитком сучасних організацій: монографія / За заг. ред. док. екон. наук, професора І. О. Кузнецової, канд. екон. наук, доцента О. С. Балабаш. Харків: «Діса плюс», 2020. С. 6-16.
7. Прийняття управлінських рішень: методи та моделі: моногр. / Кузнецова І.О., Балабаш О.С., Карпенко Ю.В., Сокурєнко І.А.; за заг. ред. І.О. Кузнецової. Харків: Діса плюс, 2022. 156 с.
8. Технології стратегічного управління стійким розвитком сучасних організацій : монографія / за ред. І. О. Кузнецова, О. С. Балабаш. – Харків: «Діса плюс», 2020. – 228 с.
9. Балабаш О. С., Сливка В. Методичні основи аналізу макросередовища підприємств. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. № 3(14), 2024. С. 78-86. URL: <https://periodicals.karazin.ua/fcs/article/view/24151/22100>
10. Хетагурова Д. О., Балабаш О. С. Стратегічний аналіз середовища підприємств готельної галузі. Науковий вісник ОНЕУ. Одеса. 2022. С. 95-101. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-1-2-290-291-95-101> URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/290-291/page.php?id=abstract/ukr/95-101>

References

1. Shtuler, I. Yu., Prestaya, V. V. (2023). IT Services Market: Economic Development Trends and Guidelines for Ukraine. Aktual'ni problemy ekonomiky, 3(261), 25-31. DOI: <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2023-1-261-25-31>. [In Ukrainian].
2. Zayats, O. I., Yarema, T. V., Chornomaz, M. M. (2023). Features of IT Industry Development in Ukraine. Ekonomika ta suspil'stvo, 52. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-20>. [In Ukrainian].
3. Bulkina, I. A. (2020). Ukraine's Contribution to the Development of the International IT Services Market. Biznes Inform, 11, 37-42. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-37-42>. [In Ukrainian].
4. State Statistics Service of Ukraine. (2025). Official website. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 10 February 2025). [In Ukrainian].
5. In 2023, the domestic IT market halved compared to the previous year. (2025). Retrieved from <https://skilky-skilky.info/u-2023-rotsi-vnutrishniy-it-rynok-skorotyvsia-u-2-razy-vid-pozatorik/> (accessed 1 March 2025). [In Ukrainian].

6. Balabash, O. S., Kuznetsova, I. O. (2020). Theoretical foundations of sustainable development management of modern organizations. In I. O. Kuznetsova (Ed.), Strategic management technologies for sustainable development of modern organizations: Monograph (pp. 6-16). Kharkiv: Disa Plus. [In Ukrainian].
7. Kuznetsova, I. O., Balabash, O. S., Karpenko, Yu. V., Sokurenko, I. A. (2022). Decision-making methods and models: Monograph. I. O. Kuznetsova (Ed.). Kharkiv: Disa Plus. [In Ukrainian].
8. Strategic management technologies for sustainable development of modern organizations: Monograph. (2020). I. O. Kuznetsova & O. S. Balabash (Eds.). Kharkiv: Disa Plus. [In Ukrainian].
9. Balabash, O. S., Slyvka, V. (2024). Methodological foundations of macroenvironment analysis of enterprises. *Finansovo-kredytni systemy: perspektyvy rozvytku*, 3(14), 78-86. Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/fcs/article/view/24151/22100>. [In Ukrainian].
10. Khetagurova, D. O., Balabash, O. S. (2022). Strategic analysis of the hotel industry environment. *Naukovyi visnyk ONEU*, 290-291, 95-101. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2022-1-2-290-291-95-101>. Retrieved from <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2022/290-291/page.php?id=abstract/ukr/95-101>. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.05.2025

Прийнята до публікації 27.05.2025

Опубліковано онлайн 05.07.2025